

HAKAN GÜNDAY

«La por és un producte màgic: un cop l'has comprat, ja ho pots comprar tot»

A Hakan Günday (1976) el pinten com 'l'enfant terrible' de les lletres turques. Autor traduït a una vintena de llengües, fill de diplomàtic, parla sense mossegar-se la llengua, tant d'Europa com de Turquia i les seves temptatives autoritàries.

Ho va demostrar en la conferència que va fer al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i ho demostra a 'Daha!', una novel·la plena de brutalitat, considerada una de les primeres que tracta la crisi dels refugiats.

Per Anna Ballbona

ARIADNA ARNÉS

Daha! la protagonitza un infant, en Gazâ, que fa de passador d'immigrants, tractats com una mera mercaderia. La novel·la es va publicar originalment el 2013, quan aquest drama humanitari amb prou feines ocupava quatre xifres als diaris. La d'en Gazâ és, també, la història d'una sortida de l'infern, per descobrir-ne, irremeiablement, un altre.

—Per què va escollir el punt de vista d'un infant per escriure una novel·la sobre el tràfic de persones, que descriu situacions molt dures?

—El que m'interessen són les preguntes. I un infant en fa. Un adult, en canvi, ha passat prou temps en aquest planeta per habituar-se a totes les atrocitats que veu a la televisió. Com que un infant no ha tingut encara prou temps, fa preguntes. Totes comencen dient: per què? Em calia un infant per escriure aquesta història. Ara sé que escriure és la millor manera per pensar. Intento formular preguntes per entendre què és l'ésser → humà.

ARIADNA ARNÉS

→ —Potser fer parlar un infant és la manera d'evitar maquillar la realitat, sense que hi intervinguin els prejudicis?

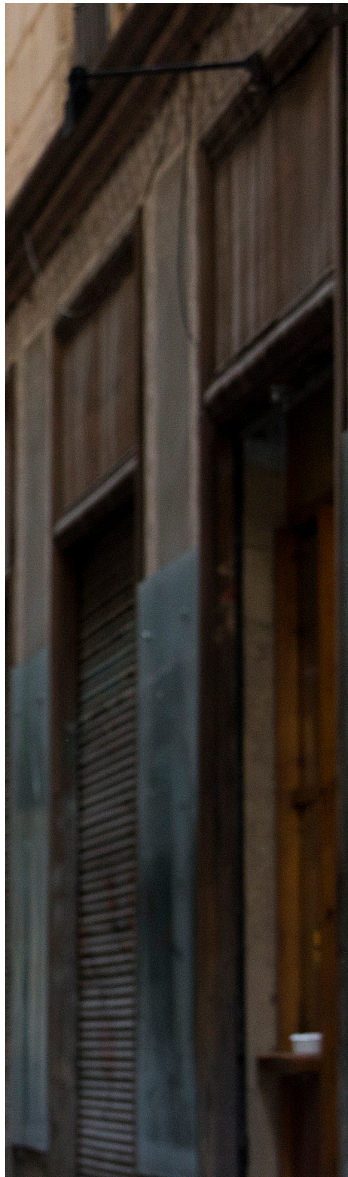
—En efecte. Aquest infant ha nascut en una mena de presó social. La feina del pare és ser passador de persones. La mercaderia són els éssers humans, com un objecte. Quan neixes en una presó d'aquesta mena, la qüestió per a un infant és aquesta: és possible escapar-ne? O bé, és que he d'escapar-ne? El problema és que, quan neixes en un sistema com aquest, penses que és l'únic sistema que pot existir. No hi ha cap alternativa. Em calia un personatge així perquè es fes sense apriorismes: és possible sortir d'aquest cercle viciós, en què la violència és un utensili de comunicació?

—Ell intenta escapar però no es pot dir exactament que n'escapi...

—El problema amb la presó social que pot ser la família, l'escola, el carrer o els amics és que estan clavats a l'esquena. És veritablement difícil escapar de les presons socials. Sigui perquè esfondres el mur o sigui perquè travesses el túnel, el problema d'escapar-ne és si l'altra banda del túnel dóna a la llibertat o bé a una altra presó social. Si escapes d'una realitat com la que té Gazà, durant tota la teva vida t'hauràs de batre amb el rastre de la presó en la qual vas néixer. És una batalla per intentar curar el teu mal. Això serà un combat continu, de tots els dies.

—Gazà, de fet, s'endinsa en un altre infern.

—Sí, perquè durant molt de temps no veurà les causes de les coses. Intenta guarir només els símptomes. Quan esborra un símptoma, creu haver guarit la malaltia. Et pots prendre medicaments i et pots adormir, i, amb això, pensar que ja està,

però la malaltia encara és allà i cada vegada és pitjor. I llavors necessites medicaments encara més forts. Això és el que han fet els governs d'Europa i de tot arreu davant de la immigració, que és un símptoma d'una malaltia que es diu la desigualtat econòmica i social del món. La immigració no és més que la conseqüència de tota una història d'exploració, de colonització, que es remunta a segles i segles passats. Durant segles, hem intentat només esborrar-ne els símptomes. I ara tothom està sorprès que la malaltia estigui encara allà. I joestic sorprès que la gent se'n sorprengui.

—Diria, per tant, que Europa només sap mirar la superfície de problemes socials que, en realitat, són molt més profunds?

—Durant anys i anys, els europeus s'han ocupat de la democràcia i dels valors europeus només a l'interior del seu país, però no s'han preguntat mai pel que feien els seus governs fora del seu país. Ara ho saben, perquè ara les víctimes dels governs d'aquests països han vingut a trucar a les seves portes. "Tu has fabricat un infern en el meu país, aleshores, jo en fujo". Hi ha hagut un altre gran canvi: el que veus a la televisió avui, saps que serà davant de casa teva l'any que ve. La terra no és tan gran per romandre silenciosos davant el patiment dels altres. El món és un sistema tancat. Si tens problemes d'integració avui, a Europa, és perquè hi ha hagut un munt de coses que no han estat ben arreglades. Però tot això s'enterra amb el silenci i, quan explota, només s'ocupen dels símptomes.

—En això, també hi fan els mitjans de comunicació...

—Totalment. Els mitjans estan implicats en la venda de la por. El comerç de la por aporta molts beneficis. La política està basada en la venda de por, perquè la por és un producte màgic: una vegada l'has comprat, ja ho pots comprar tot. Si t'he pogut vendre la por, després et podré vendre l'odi molt fàcilment, i vendre't el racisme, la discriminació... Amb tot el que has comprat, seràs ideal per ser governat. Tot el que jo intento fer és: si he comprat una por, miro de demanar-ne el preu, amb què la pagaré.

—A Europa, als Estats Units, però també a Turquia, ara no es demana el preu d'això.

—No, no es demana, a tot arreu és similar. Després d'haver comprat la por, es troben que l'han pagat, per exemple, amb el seu pensament lliure, o amb la seva tolerància, amb seva humanitat, i que han esdevingut una mena de monstres. Llegeixen, per exemple, un article al diari, quatre línies, 155 persones han mort avui ofegades al mar Egeu, i després giren la pàgina per llegir els esports. És normal. Han comprat tanta por que no hi ha lloc per a l'empatia.

—Quan va escriure aquest llibre, el tràfic de persones i el seu funcionament era un fe-

men mig amagat, no se'n parlava gaire encara, oi?

—No hi havia gaire gent que parlés d'això. Quan es va publicar la novel·la, ningú es va interessar per aquest crim que és el tràfic de persones. Però això existia, era allà. Turquia és un país de 1.500 quilòmetres, d'est a oest. Tota aquesta gent ha viscut invisible dins del país, com si fossin fantasmes. Però, al final, els trobaves als diaris perquè havien mort. Només com una xifra. Únicament xifres, cap informació sobre els passadors, sobre el lloc d'on vénen, cap a on van, quins mitjans utilitzen. La gent no s'adona que aquest era un problema d'avui. El 2013 no era tan massiu ni tan gros i la gent a Turquia ho llegia com si fos estrictament literatura. Després això va augmentar en unes xifres molt massives, amb tres milions de refugiats a Turquia. I aleshores la gent es va adonar del crim de ser passador i que calia lluitar contra això. Però els passadors són també una conseqüència, no són la causa, són com uns contrabandistes de droga. Però aquí la droga és l'esperança. El passador és un petit crim si el compares amb tot el que passa al voltant, amb tot el que fa marxar la gent. Com l'immigrant, ell forma part de la cosa. Quan això es dona a petita escala, en diem crim. Quan és a gran escala, en diem relacions internacionals. Per exemple, Turquia va fer un acord amb la Unió Europea, com de mercadeig amb els immigrants.

—Daha! va rebre el prestigiós premi Médicis a la millor novel·la estrangera el 2015. Quin impacte va causar el llibre a Turquia?

—Jo diria que aquesta gent habitualment invisible ha esdevingut potser una mica més visible. Però, de totes maneres, en poc temps hi ha hagut tantes imatges, que la gent de Turquia s'ha adonat de la gravetat de la situació. Com que Turquia és molt més a prop de l'incendi, no ens ha calgut tant de temps com a Europa per sentir-ne la calor, perquè l'incendi és a la nostra porta.

—Amb la violència desbocada que hi explica, ha volgut combatre una certa hipocresia i doble moral?

—Tot això és el que passa. Encara que hagi intentat crear escenes molt violentes, la història m'ha demostrat aquests quatre darrers anys que jo era molt naïf. Creia d'haver imaginat totes les atrocitats possibles per fer patir la gent, però no vaig imaginar que serien possibles moltes altres coses. ●